ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (tretia komora)

z 11. júla 2008 *

Vo veci C-195/08 PPU,

ktorej predmetom je návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 234 ES, podaný rozhodnutím Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Litva) z 30. apríla 2008 a doručený Súdnemu dvoru 14. mája 2008, ktorý súvisí s konaním:

Inga Rinau

SÚDNY DVOR (tretia komora),

v zložení: predseda tretej komory A. Rosas, sudcovia J. N. Cunha Rodrigues (spravodajca), J. Klučka, P. Lindh, a A. Arabadjiev,

generálna advokátka: E. Sharpston,
tajomník: C. Strömholm, referentka a M. A. Gaudissart, vedúci sekcie,

vzhľadom na návrh vnútroštátneho súdu z 21. mája 2008 doručený Súdnemu dvoru 22. mája 2008 prejednať prejudiciálny návrh v rámci naliehavého konania podľa článku 104b rokovacieho poriadku,

* Jazyk konania: litovčina.

so zreteľom na písomnú časť konania a po pojednávaní z 26. a 27. júna 2008,

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

— Inga Rinau, v zastúpení: G. Balčiūnas a G. Kaminskas, advokatai,

— Michael Rinau, v zastúpení: D. Foigt, advokatė,

— litovská vláda, v zastúpení: D. Kriaučiūnas a R. Mackevičienė, splnomocnení zástupcovia,

— nemecká vláda, v zastúpení: J. Kemper, splnomocnená zástupkyňa,

— francúzska vláda, v zastúpení: A.-L. During, splnomocnená zástupkyňa,

— lotyšská vláda, v zastúpení: E. Balode-Buraka a E. Eihmane, splnomocnené zástupkyne,

— holandská vláda, v zastúpení: C. ten Dam, splnomocnená zástupkyňa,

— vláda Spojeného kráľovstva, v zastúpení: E. Jenkinson, splnomocnená zástupkyňa, za právnej pomoci Ch. Howard, QC,

— Komisia Európskych spoločenstiev, v zastúpení: A.-M. Rouchaud-Joët a A. Steiblytė, splnomocnené zástupkyne,

po vypočutí generálnej advokátky,

vyhlásil tento

Rozsudok

1 Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu nariadenia Rady (ES) č. 2201/2003 z 27. novembra 2003 o súdnej právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností, ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1347/2000 (Ú. v. EÚ L 338, s. 1; Mim. vyd. 19/006, s 243, ďalej len „nariadenie“).

2 Tento návrh bol podaný v rámci sporu medzi pani Rinau a pánom Rinau o návrat ich dcéry Luisi do Nemecka, ktorú zadržiava jej matka pani Rinau v Litve.

Právny rámec

Haagsky dohovor z roku 1980

3 Článok 3 Haagskeho dohovoru z 25. októbra 1980 o občianskoprávnych aspektoch medzinárodných únosov detí (ďalej len „Haagsky dohovor z roku 1980“) stanovuje:

„Premiestnenie alebo zadržanie dieťaťa sa považuje za neoprávnené, ak:

a) je porušením opatrovníckeho práva, ktoré nadobudla osoba, inštitúcia alebo iná právnická osoba buď spoločne, alebo samostatne podľa právneho poriadku štátu, na ktorého území malo dieťa svoj obvyklý pobyt bezprostredne pred premiestnením alebo zadržaním, a

b) v čase jeho premiestnenia alebo zadržania sa toto právo aj skutočne vykonávalo buď spoločne, alebo samostatne, alebo by sa takto vykonávalo, ak by nedošlo k premiestneniu či zadržaniu.

Opatrovnícke právo uvedené v písmene a) možno nadobudnúť najmä priamo zo zákona alebo na základe rozhodnutia súdu alebo správneho orgánu, alebo na základe dohody platnej podľa právneho poriadku tohto štátu.“

4 V zmysle článku 12 Haagskeho dohovoru z roku 1980:

„Ak bolo dieťa neoprávnene premiestnené alebo zadržané podľa článku 3 a v deň začatia konania pred justičným alebo správnym orgánom zmluvného štátu, v ktorom sa dieťa nachádza, neuplynula odo dňa neoprávneného premiestnenia alebo zadržania lehota jedného roka, nariadi príslušný orgán okamžite návrat dieťaťa.

Justičný alebo správny orgán nariadi návrat dieťaťa, aj keď sa konanie začalo po uplynutí lehoty jedného roka uvedenej v predchádzajúcom odseku, okrem prípadu, že sa preukáže, že dieťa sa už zžilo s novým prostredím.

Ak justičný alebo správny orgán dožiadaného štátu má dôvod domnievať sa, že dieťa bolo premiestnené na územie iného štátu, môže zastaviť alebo zamietnuť žiadosť o návrat dieťaťa."

5 Článok 13 Haagskeho dohovoru z roku 1980 stanovuje:

„Bez ohľadu na ustanovenie predchádzajúceho článku justičný alebo správny orgán dožiadaného štátu nemusí nariadiť návrat dieťaťa, ak osoba, inštitúcia alebo iná právnická osoba, ktorá nesúhlasí s jeho vrátením, preukáže, že:

a) osoba, inštitúcia alebo iná právnická osoba, ktorá mala dieťa v osobnej starostlivosti, v čase premiestnenia alebo zadržania opatrovnícke právo skutočne nevykonáva alebo že súhlasila, či následne sa zmierila s premiestnením alebo zadržaním, alebo

b) existuje vážne nebezpečenstvo, že návrat by dieťaťa vystavil fyzickej alebo duševnej ujme alebo ho inak priviedol do neznesiteľnej situácie.

Justičný alebo správny orgán môže odmietnuť nariadiť návrat aj vtedy, ak zistí, že dieťa nesúhlasí s návratom, a ak dosiahlo vek a stupeň vyspelosti, v ktorom je vhodné zohľadniť jeho názory.

Pri hodnotení okolností uvedených v tomto článku justičné a správne orgány vezmú do úvahy informácie o sociálnom prostredí dieťaťa, ktoré poskytol ústredný orgán alebo iný príslušný orgán štátu obvyklého pobytu dieťaťa.“

6 Haagsky dohovor z roku 1980 nadobudol platnosť 1. decembra 1983. Všetky členské štáty sú jeho zmluvnými stranami.

Právna úprava Spoločenstva

7 Odôvodnenie č. 17 nariadenia upresňuje:

„V prípadoch neoprávneného premiestnenia alebo zadržiavania dieťaťa sa má bez odkladu dosiahnuť návrat dieťaťa, a na tento účel by sa mal naďalej uplatňovať Haagsky dohovor [z roku 1980], doplnený ustanoveniami tohto nariadenia, najmä jeho článkom 11. Súdy členského štátu, do ktorého bolo dieťa neoprávnene premiestnené alebo v ktorom je zadržiavané, majú mať možnosť zabrániť jeho návratu v osobitných a náležite odôvodnených prípadoch. Takéto rozhodnutie by sa však mohlo nahradiť následným rozhodnutím súdu členského štátu, v ktorom malo dieťa svoj obvyklý pobyt predtým, než došlo k neoprávnenému premiestneniu alebo zadržaniu. Ak by takýto rozsudok ukladal návrat dieťaťa, návrat by sa mal uskutočniť bez

potreby osobitného konania o uznaní a výkone takéhoto rozsudku v členskom štáte, do ktorého bolo dieťa premiestnené alebo v ktorom je zadržiavané.“

8 Odôvodnenie č. 21 nariadenia stanovuje:

„Uznávanie a výkon rozsudkov vydaných v členskom štáte sa má zakladať na zásade vzájomnej dôvery a dôvody neuznania by sa mali obmedziť na najnutnejšie minimum.“

9 Článok 2 nariadenia stanovuje:

„Na účely tohto nariadenia:

…

4. pojem ‚rozsudok‘ označuje rozvod, rozluku alebo anulovanie manželstva, ako aj rozsudok týkajúci sa rodičovských práv a povinností vydaný súdom členského štátu bez ohľadu na to, ako sa rozsudok označuje, vrátane uznesenia, príkazu alebo rozhodnutia;

5. pojem ‚členský štát pôvodu‘ označuje členský štát, v ktorom sa vydal rozsudok, ktorý sa má vykonať;

6. pojem ‚členský štát výkonu‘ označuje členský štát, v ktorom sa žiada o vykonanie rozsudku;

7. pojem ‚rodičovské práva a povinnosti' označuje všetky práva a povinnosti týkajúce sa osoby alebo majetku dieťaťa, ktoré nadobudla fyzická osoba alebo právnická osoba rozsudkom, zo zákona alebo na základe dohody, ktorá má právne účinky. Tento pojem zahŕňa opatrovnícke právo a právo styku s dieťaťom;

8. pojem ‚nositeľ rodičovských práv a povinností' označuje každú osobu, ktorá má rodičovské práva a povinnosti k dieťaťu;

…

11. pojem ‚neoprávnené premiestnenie alebo zadržiavanie' znamená premiestnenie alebo zadržiavanie dieťaťa, ak:

a) je porušením opatrovníckeho práva nadobudnutého rozsudkom, zo zákona alebo dohodou, ktorá má právne účinky, podľa práva členského štátu, v ktorom malo dieťa obvyklý pobyt bezprostredne pred premiestnením alebo zadržaním;

a

b) za predpokladu, že v čase premiestnenia alebo zadržania sa toto opatrovnícke právo aj skutočne vykonávalo, buď spoločne alebo samostatne, alebo by sa bolo takto vykonávalo, ak by nedošlo k premiestneniu alebo zadržaniu. Opatrovnícke právo sa považuje za vykonávané spoločne, ak na základe rozsudku alebo zo zákona jeden nositeľ rodičovských práv a povinností nemôže rozhodnúť o mieste pobytu dieťaťa bez súhlasu druhého nositeľa rodičovských práv a povinností."

10 Článok 8 nariadenia stanovuje:

„1. Súdy členského štátu majú právomoc vo veciach rodičovských práv a povinností k dieťaťu, ktoré má obvyklý pobyt v tomto členskom štáte v čase začatia konania.

2. Odsek 1 sa uplatňuje s výhradou ustanovení článkov 9, 10 a 12."

11 Článok 10 nariadenia stanovuje:

„V prípade neoprávneného premiestnenia alebo zadržiavania dieťaťa si súdy členského štátu, v ktorom malo dieťa svoj obvyklý pobyt bezprostredne pred svojím neoprávneným premiestnením alebo zadržaním, zachovávajú právomoc, až kým dieťa nenadobudne obvyklý pobyt v inom členskom štáte…"

12 Podľa článku 11 nariadenia:

„1. Keď osoba, orgán alebo iný subjekt, ktorý vykonáva opatrovnícke právo, podá žiadosť na príslušné orgány členského štátu o vydanie rozsudku podľa [Haagskeho dohovoru z roku 1980], aby dosiahla návrat dieťaťa, ktoré bolo neoprávnene premiestnené alebo zadržané v inom členskom štáte ako členskom štáte, v ktorom malo dieťa obvyklý pobyt bezprostredne pred neoprávneným premiestnením alebo zadržaním, uplatňujú sa odseky 2 až 8.

2. Pri uplatňovaní článkov 12 a 13 Haagskeho dohovoru z roku 1980 sa musí zabezpečiť, aby sa dieťaťu dala možnosť vyjadriť sa v konaní, ak sa to s ohľadom na jeho vek alebo stupeň vyspelosti nejaví nevhodné.

3. Súd, ktorému sa podala žiadosť o návrat dieťaťa podľa odseku 1, koná o žiadosti urýchlene najrýchlejšími postupmi, ktoré mu poskytuje vnútroštátny právny poriadok.

Bez toho, aby bola dotknutá prvá veta tohto odseku, súd vydá rozsudok najneskôr do šiestich týždňov od podania žiadosti, ak tomu nebránia výnimočné okolnosti.

4. Súd nemôže odmietnuť návrat dieťaťa podľa článku 13 písm. b) Haagskeho dohovoru z roku 1980, ak sa preukáže, že sa vykonali primerané opatrenia na zabezpečenie ochrany dieťaťa po jeho návrate.

5. Súd nemôže odmietnuť návrat dieťaťa, kým sa osobe, ktorá požiadala o návrat dieťaťa, nedala možnosť vyjadriť sa.

6. Ak súd vydal príkaz o nevrátení podľa článku 13 Haagskeho dohovoru z roku 1980, musí okamžite, buď priamo alebo prostredníctvom svojho ústredného orgánu, zaslať odpis súdneho príkazu o nevrátení a súvisiace písomnosti, najmä záznam súdnych pojednávaní, zaslať súdu s právomocou alebo ústrednému orgánu členského štátu, v ktorom malo dieťa obvyklý pobyt bezprostredne pred neoprávneným premiestnením alebo zadržaním, podľa vnútroštátneho práva. Súdu sa musia všetky uvedené písomnosti zaslať do jedného mesiaca od dátumu príkazu o nevrátení.

7. Ak súdy v členskom štáte, v ktorom malo dieťa obvyklý pobyt bezprostredne pred neoprávneným premiestnením alebo zadržaním, nezačali konanie na návrh jedného

z účastníkov, súd alebo ústredný orgán, ktorému sa zašlú informácie uvedené v odseku 6, musí o tom informovať účastníkov a vyzvať ich, aby urobili svoje podania na súd v súlade s vnútroštátnym právom do troch mesiacov od dátumu oznámenia, aby súd mohol preskúmať otázku opatrovníckeho práva k dieťaťu.

Bez toho, aby boli dotknuté kritériá právomoci uvedené v tomto nariadení, súd ukončí konanie, ak v uvedenej lehote nedostal žiadne podania.

8. Bez ohľadu na rozsudok o nevrátení podľa článku 13 Haagskeho dohovoru z roku 1980 každý následný rozsudok požadujúci návrat dieťaťa vydaný súdom, ktorý má právomoc podľa tohto nariadenia, sa vykonáva podľa oddielu 4 kapitoly III na účely zabezpečenia návratu dieťaťa."

13 Kapitola III nariadenia s názvom „Uznávanie a výkon" obsahuje články 21 až 52. Oddiel 4 tejto kapitoly III s názvom „Vykonateľnosť niektorých rozsudkov týkajúcich sa práva styku a niektorých rozsudkov, ktoré požadujú návrat dieťaťa", pozostáva z článkov 40 až 45 tohto nariadenia.

14 Článok 21 ods. 1 a 3 tohto nariadenia stanovuje:

„1. Rozsudok vydaný v členskom štáte sa uznáva v ostatných členských štátoch bez osobitného konania.

…

3. Bez toho, aby bol dotknutý oddiel 4 tejto kapitoly, môže zainteresovaný účastník postupom upraveným v oddiele 2 tejto kapitoly navrhnúť vydanie rozhodnutia o uznaní [alebo neuznaní — *neoficiálny preklad*] rozsudku.“

15 Podľa článku 23 nariadenia:

„Rozsudok týkajúci sa rodičovských práv a povinností sa neuzná:

a) ak by uznanie bolo s prihliadnutím na najlepší záujem dieťaťa v zjavnom rozpore s verejným poriadkom členského štátu, v ktorom sa o uznanie žiada;

…“

16 Podľa článku 24 nariadenia:

„Právomoc súdu členského štátu pôvodu sa nesmie skúmať. Kritériá, na ktorých sa založila právomoc podľa článkov 3 až 14, sa nesmú skúmať z hľadiska rozporu s verejným poriadkom podľa článkov 22 písm. a) a 23 písm. a).“

17 Článok 28 ods. 1 nariadenia znie:

„Rozsudok o výkone rodičovských práv a povinností k dieťaťu vydaný v členskom štáte, ktorý je vykonateľný v tomto členskom štáte a ktorý bol doručený, sa vykoná v inom členskom štáte, ak tam bol vyhlásený za vykonateľný na návrh zainteresovaného účastníka.“

18 Článok 31 nariadenia stanovuje:

„1. Súd, na ktorý bol podaný návrh, vydá bezodkladne rozhodnutie. Osoba, proti ktorej sa o výkon žiada, ani dieťa, nemá v tomto štádiu právo robiť žiadne podania k návrhu.

2. Návrh možno zamietnuť len z niektorého z dôvodov uvedených v článkoch 22, 23 a 24.

3. Za žiadnych okolností sa nesmie rozsudok preskúmať z hľadiska rozhodnutia vo veci samej.“

19 Článok 40 nariadenia stanovuje:

„1 Tento oddiel sa vzťahuje na:

…

b) návrat dieťaťa vyplývajúci z rozsudku vyneseného podľa článku 11 ods. 8.

2. Ustanovenia tohto oddielu nebránia nositeľovi rodičovských práv a povinností, aby žiadal o uznanie a výkon rozsudku podľa ustanovení oddielov 1 a 2 tejto kapitoly.“

20 Podľa článku 42 nariadenia s názvom „Návrat dieťaťa“:

„1. Návrat dieťaťa uvedený v článku 40 ods. 1 písm. b), ktorý vyplýva z vykonateľného rozsudku vydaného v členskom štáte sa uznáva a je vykonateľný v inom členskom štáte bez potreby vyhlásenia za vykonateľný a bez možnosti namietať proti jeho uznaniu, ak sa rozsudok osvedčil v členskom štáte pôvodu podľa odseku 2.

Aj keď vnútroštátny právny poriadok neumožňuje, aby rozsudok nariaďujúci návrat dieťaťa podľa článku 11 písm. b) bod 8 bol vykonateľný bez ďalšieho konania, súd pôvodu môže vyhlásiť rozsudok za vykonateľný bez ohľadu na prípadné odvolanie.

2. Sudca pôvodu, ktorý vydal rozsudok podľa článku 40 ods. 1 písm. b), vydá osvedčenie podľa odseku 1, iba ak:

a) dieťaťu sa umožnilo vyjadriť sa, pokiaľ sa to s ohľadom na jeho vek a stupeň vyspelosti nepovažovalo za nevhodné;

b) účastníkom sa dala možnosť vyjadriť sa; a

c) súd pri vydaní svojho rozsudku vzal do úvahy dôvody vynesenia rozsudku a dôkazy, na ktorých sa zakladá vydaný príkaz podľa článku 13 Haagskeho dohovoru z roku 1980.

V prípade, že súd alebo iný orgán prijme opatrenia na zabezpečenie ochrany dieťaťa po jeho návrate do štátu obvyklého pobytu, osvedčenie musí obsahovať podrobné údaje o takýchto opatreniach.

Sudca pôvodu vydá z vlastného podnetu toto osvedčenie na tlačive podľa vzoru v prílohe IV (osvedčenie týkajúce sa návratu dieťaťa/detí).

Osvedčenie sa vyplní v jazyku, v ktorom je rozsudok.“

21 Článok 43 nariadenia znie:

„1. Oprava osvedčenia sa riadi právnym poriadkom členského štátu pôvodu.

2. Proti vydaniu osvedčenia podľa článkov 41 ods. 1 alebo 42 ods. 1 nie je prípustné odvolanie.“

22 Podľa článku 44 nariadenia „[o]svedčenie má právne účinky len v medziach vykonateľnosti rozsudku“.

23 Článok 60 nariadenia stanovuje:

„Vo vzťahoch medzi členskými štátmi má toto nariadenie prednosť pred týmito dohovormi v rozsahu, v ktorom sa týka otázok upravených týmto nariadením:

…

e) [Haagsky dohovor z roku 1980].“

24 Článok 68 nariadenia stanovuje:

„Členské štáty zašlú Komisii zoznamy súdov a konaní o opravných prostriedkoch uvedené v článkoch 21, 29, 33 a 34 a akékoľvek ich zmeny.

Komisia aktualizuje tieto informácie a uverejní ich uverejnením v *Úradnom vestníku Európskej únie* alebo akýmkoľvek iným vhodným spôsobom.“

25 Z informácií týkajúcich sa súdov a opravných prostriedkov oznámených podľa článku 68 nariadenia č. 2201/2003 (Ú. v. EÚ C 40, 2005, s. 2) a na základe uplatnenia článku 68 prvého odseku tohto nariadenia Litovská republika oznámila Komisii, že návrhy uvedené v článkoch 21 a 29 tohto nariadenia, ako aj odvolanie podľa jeho článku 33 sa podávajú na Lietuvos apeliacinis teismas (odvolací súd), a že rozsudok vydaný v rámci odvolacieho konania stanoveného v článku 34 tohto nariadenia možno napadnúť iba kasačnou sťažnosťou na Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Najvyšší súd).

26 Z týchto informácií vyplýva, že návrh podľa článku 28 ods. 1 nariadenia na vyhlásenie vykonateľnosti rozsudku vydaného súdom iného členského štátu ako Litovskej republiky sa musí podať na Lietuvos apeliacinis teismas.

27 Podľa článku 72 nariadenia sa podstatná časť nariadenia uplatňuje od 1. marca 2005. Na Dánske kráľovstvo sa nariadenie neuplatňuje.

Spor vo veci samej a prejudiciálne otázky

28 Pani Rinau, litovskej štátnej príslušnosti, a pán Rinau, nemeckej štátnej príslušnosti, uzavreli manželstvo 27. júla 2003 a bývali v Bergfelde (Nemecko). Ich dcéra Luisa sa narodila 11. januára 2005. V marci 2005 manželia začali bývať oddelene. Ich dcéra Luisa zostala so svojou matkou. Z tohto dôvodu podľa vnútroštátneho súdu bol podaný návrh na rozvod na Amtsgericht Oranienburg (Nemecko).

29 Dňa 21. júla 2006 po tom, ako pani Rinau získala súhlas od pána Rinau opustiť so svojou dcérou nemecké územie a ísť na prázdniny do zahraničia na dva týždne, prišla so svojou dcérou Luisou a svojím synom z prvého zväzku do Litvy, kde zostala až do súčasnosti.

30 Dňa 14. augusta 2006 Amtsgericht Oranienburg predbežne zveril Luisu do starostlivosti jej otcovi. Dňa 11. októbra 2006 Brandenburgisches Oberlandesgericht (Nemecko) zamietol odvolanie pani Rinau a potvrdil rozhodnutie Amtsgericht Oranienburg.

31 S odvolaním sa na Haagsky dohovor z roku 1980 a nariadenie sa pán Rinau 30. októbra 2006 obrátil na Klaipėdos apygardos teismas (Krajský súd Klaipėda) (Litva) s cieľom dosiahnuť návrat svojej dcéry do Nemecka. Dňa 22. decembra 2006 tento súd zamietol jeho návrh.

32 Podľa informácií poskytnutých Súdnemu dvoru na pojednávaní advokát pána Rinau predložil rozhodnutie z 22. decembra 2006 ústrednému nemeckému orgánu, ktorý ho oznámil Amtsgericht Oranienburg. Po tomto oznámení ústredný litovský orgán zaslal nemecký preklad tohto rozhodnutia.

33 Rozsudkom z 15. marca 2007 Lietuvos apeliacinis teismas zrušil rozsudok Klaipėdos apygardos teismas a nariadil návrat dieťaťa do Nemecka.

34 V priebehu apríla 2007 Klaipėdos apygardos teismas vydal uznesenie o odložení výkonu rozsudku Lietuvos apeliacinis teismas z 15. marca 2007. Posledný uvedený súd zrušil toto uznesenie rozhodnutím zo 4. júna 2007. Ako bolo upresnené na pojednávaní, výkon rozsudku z 15. marca 2007 bol niekoľkokrát odložený.

35 S odvolaním sa na nové skutočnosti a na záujem dieťaťa v zmysle článku 13 prvého odseku Haagskeho dohovoru z roku 1980 požiadali 4. júna 2007 pani Rinau a 13. júna 2007 generálny prokurátor Klaipėdos apygardos teismas o opätovné prejedanie veci. Dňa 19. júna 2007 tento súd zamietol tieto návrhy s odôvodnením, že právomoc o ich rozhodovaní neprináleží jemu, ale nemeckým súdom. Po tom, ako pani Rinau podala odvolanie proti rozhodnutiu o zamietnutí, Lietuvos apeliacinis teismas ho potvrdil rozhodnutím z 27. augusta 2007. Rozsudkom zo 7. januára 2008 Lietuvos Aukščiausiasis Teismas zrušil tieto dve posledné rozhodnutia a vrátil uvedené návrhy na prejednanie Klaipėdos apygardos teismas.

36 Rozhodnutím z 21. marca 2008 Klaipėdos apygardos teismas opätovne zmietol tieto návrhy. Lietuvos apeliacinis teismas potvrdil toto rozhodnutie 30. apríla 2008. Na návrh pani Rinau Lietuvos Aukščiausiasis Teismas rozhodol 26. mája 2008, že tieto rozhodnutia prejedná v kasačnom konaní, a pozastavil výkon rozhodnutia Lietuvos Apeliacinis Teismas z 15. marca 2007, ktorým sa nariaďoval návrat Luisi do Nemecka až do vydania svojho meritórneho rozhodnutia.

37 Medzičasom 20. júna 2007 Amtsgericht Oranienburg rozviedol manželstvo manželov Rinau. Luisu zveril definitívne do starostlivosti pánovi Rinau. Po zohľadnení rozhodnutia Klaipėdos Apygardos Teismas z 22. decembra 2006, ktorým sa zamietol návrat dieťaťa, a jeho obsahu, ako aj prednesených tvrdení Amtsgericht nariadil pani Rinau, aby vrátila dieťa do Nemecka a prenechala ho v starostlivosti pána Rinau. Pani Rinau sa nezúčastnila tohto pojednávania, ale bola na ňom zastúpená a predložila svoje pripomienky. V ten istý deň Amtsgericht Oranienburg pripojil k tomuto rozsudku osvedčenie, ktoré vydal podľa článku 42 nariadenia.

38 Dňa 20. februára 2008 Brandenburgisches Oberlandesgericht zamietol odvolanie pani Rinau proti tomuto rozsudku a potvrdil ho, pokiaľ ide o zverenie starostlivosti Luisi, a skonštatoval, že pani Rinau je povinná vrátiť dieťa do Nemecka. Pani Rinau sa pojendávania zúčastnila a predložila na ňom svoje pripomienky.

39 Pani Rinau podala návrh na Lietuvos apeliacinis teismas na neuznanie rozsudku Amtsgericht Oranienburg z 20. júna 2007 v rozsahu, v akom zveril starostlivosť o Luisu pánovi Rinau a prikázal jej odovzdať dieťa jeho otcovi a prenechať mu ho v jeho starostlivosti.

40 Dňa 14. septembra 2007 Lietuvos apeliacinis teismas vydal uznesenie, ktorým rozhodol o neprípustnosti návrhu pani Rinau. Podľa tohto súdu osvedčenie, ktoré vydal Amtsgericht Oranienburg na základe článku 42 nariadenia, nasvedčuje tomu, že všetky podmienky potrebné na vydanie takéhoto osvedčenia stanovené v článku 42 ods. 2 uvedeného nariadenia boli splnené. Keďže sa domnieval, že uvedený rozsudok, ktorým sa nariaďuje návrat dieťaťa do Nemecka, má byť v zmysle ustanovení oddielu 4 kapitoly III nariadenia priamo vykonateľný, pričom nie je potrebné nijaké osobitné konanie *exequatur* na účely uznania a vykonania súdnych rozhodnutí, rozhodol, že návrh pani Rinau na neuznanie časti uvedeného rozsudku, ktorým sa jej nariaďuje, aby dieťa odovzdala jeho otcovi a ponechala mu ho v starostlivosti je potrebné vyhlásiť za neprípustný.

41 Pani Rinau podala na Lietuvos Aukščiausiasis Teismas kasačnú sťažnosť smerujúcu na zrušenie uvedeného uznesenia a na prijatie nového rozhodnutia, ktorým sa vyhovie jej návrhu na neuznanie rozsudku Amtsgericht Oranienburg z 20. júna 2007 v tom rozsahu, v akom zveruje starostlivosť o Luisu pánovi Rinau a nariaďuje pani Rinau odovzdať dieťa jej otcovi a prenechať mu ho v jeho starostlivosti.

42 Za týchto podmienok Lietuvos Aukščiausiasis Teismas rozhodol prerušiť konanie a predložiť Súdnemu dvoru šesť otázok o výklade nariadenia:

„1. Môže zainteresovaný účastník v zmysle článku 21 nariadenia… podať návrh na neuznanie súdneho rozhodnutia, ak nebol podaný návrh na uznanie tohto rozhodnutia?

2. Ak sa na prvú otázku odpovie kladne, ako má vnútroštátny súd pri skúmaní návrhu na uznanie rozhodnutia, ktorý predložila osoba, vo vzťahu ku ktorej sa rozhodnutie vykoná, uplatniť článok 31 ods. 1 nariadenia…, v ktorom sa stanovuje, že ‚… osoba, proti ktorej sa o výkon žiada, ani dieťa, [nemôže mať] v tomto štádiu právo robiť žiadne podania k návrhu'?

3. Má vnútroštátny súd, na ktorý nositeľ rodičovských práv a povinností podal návrh na neuznanie súdneho rozhodnutia členského štátu pôvodu, ktorým sa nariaďuje vrátenie dieťaťa, ktoré sa zdržiava u tejto osoby, do štátu pôvodu, vo vzťahu ku ktorému bolo vydané osvedčenie na základe článku 42 nariadenia…, tento návrh preskúmať na základe ustanovení oddielov 1 a 2 kapitoly III nariadenia…, ako sa stanovuje v článku 40 ods. 2 tohto nariadenia?

4. Aký význam má podmienka stanovená v článku 21 ods. 3 nariadenia… ‚bez toho, aby bol dotknutý oddiel 4'?

5. Je prijatie rozhodnutia o vrátení dieťaťa a vydanie osvedčenia podľa článku 42 nariadenia… zo strany súdu členského štátu pôvodu po tom, ako súd členského štátu, v ktorom sa dieťa neoprávnene zadržiava, prijal rozhodnutie o vrátení dieťaťa do štátu pôvodu, v súlade s cieľmi a postupmi nariadenia…?

6. Vyplýva zo zákazu skúmania právomoci súdu pôvodu, ktorý je stanovený v článku 24 nariadenia…, že vnútroštátny súd, na ktorý bol podaný návrh na uznanie alebo neuznanie rozhodnutia cudzieho súdu, ktorý nemôže skúmať právomoc súdu členského štátu pôvodu a ktorý nezistil iné dôvody na neuznanie rozhodnutia vyplývajúce z článku 23 nariadenia…, musí uznať rozhodnutie o vrátení dieťaťa, ktoré vydal súd členského štátu pôvodu, ak súd členského štátu pôvodu nedodržal postup stanovený v nariadení na účely rozhodnutia o otázke vrátenia dieťaťa?“

O naliehavom konaní

43 Uznesením z 21. mája 2008, podaným do kancelárie Súdneho dvora 22. mája 2008, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas požiadal, aby sa podľa článku 104b rokovacieho poriadku prejudiciálny návrh prejednal v rámci naliehavého konania.

44 Vnútroštátny súd odôvodnil svoj návrh odvolaním sa na odôvodnenie č. 17 nariadenia, ktoré sa zameriava na bezodkladný návrat zadržiavaného dieťaťa, a na článok 11 ods. 3 toho istého nariadenia, ktorý stanovuje pre súd rozhodujúci o žiadosti o návrat dieťaťa šesťtýždňovú lehotu na vydanie rozsudku. Vnútroštátny súd uvádza potrebu konať urýchlene z dôvodu, že akýkoľvek prieťah v konaní bude v neprospech vzťahov medzi dieťaťom a rodičom, s ktorým nebýva. Poškodenie týchto vzťahov môže byť nenapraviteľné.

45 Vnútroštátny súd sa taktiež opiera o potrebu chrániť dieťa proti prípadnej možnej ujme a o nevyhnutnosť zabezpečiť spravodlivú rovnováhu medzi záujmami dieťaťa a jeho rodičov, čo si rovnako vyžaduje použitie naliehavého konania.

46 Na návrh sudcu spravodajcu tretia komora Súdneho dvora po vypočutí generálnej advokátky vyhovela návrhu vnútroštátneho súdu prejednať prejudicálny návrh v rámci naliehavého konania.

O prejudiciálnych otázkach

Úvodné pripomienky

47 Dohovor z 27. septembra 1968 o právomoci a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach (Ú. v. ES L 299, 1972, s. 32), ktorý bol neskôr niekoľkokrát menený a doplnený, smeroval k uľahčeniu uznávania civilných a obchodných rozsudkov medzi zmluvnými štátmi. Na tento účel zaviedol pravidlá o právomoci a konania o uznávaní a výkone týchto rozsudkov v tejto oblasti. Tieto pravidlá boli založené na zásade vzájomnej dôvery súdnych orgánov jedného zmluvného štátu v rozhodnutie, ktoré prijal druhý zmluvný štát. Podľa článku 1 sa tento dohovor neuplatňuje na osobný stav a právnu spôsobilosť fyzických osôb a na majetkové práva vyplývajúce z manželského zväzku (článok 1 dohovoru z 27. septembra 1968).

48 Keďže vo veciach týkajúcich sa opatrovníctva detí majú ich záujmy prvoradú dôležitosť, a pretože je potrebné ich chrániť na medzinárodnej úrovni pred škodlivými účinkami ich neoprávneného premiestnenia alebo zadržania a stanoviť postup na

zabezpečenie ich urýchleného návratu do štátu ich obvyklého pobytu, ako aj zaistiť ochranu práva styku, prijal sa Haagsky dohovor z roku 1980.

49 Nariadenie prebralo orientáciu úpravy uvedených dohovorov v predchádzajúcich dvoch bodoch v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností. Uplatňuje sa v civilných veciach jednak na rozvod, rozluku a anulovanie manželstva a jednak na nadobúdanie, výkon, prenesenie, obmedzenie alebo odňatie rodičovských práv a povinností.

50 Podľa odôvodnenia č. 21 nariadenia je toto nariadenie založené na koncepcii, na základe ktorej sa uznávanie a výkon rozsudkov vydaných v členskom štáte má zakladať na zásade vzájomnej dôvery a dôvody neuznania sa majú obmedziť na najnutnejšie minimum.

51 Podľa odôvodnenia č. 12 a 13 nariadenia je nariadenie tvorené tak, aby zodpovedalo najlepšiemu záujmu dieťaťa, a podľa jeho odôvodnenia č. 33 sa nariadenie snaží zabezpečiť rešpektovanie základných práv dieťaťa, ako je ustanovené v článku 24 Charty základných práv Európskej únie.

52 Nariadenie sa osobitne zameriava na odrádzanie od únosov detí medzi členskými štátmi a v prípade ich únosu na zabezpečenie ich bezodkladného návratu.

53 Podľa odôvodnenia č. 17 toho istého nariadenia nariadenie dopĺňa ustanovenia Haagskeho dohovoru z roku 1980, ktorý však zostáva uplatniteľný.

54 V zmysle článku 60 nariadenia to má prednosť pred Haagskym dohovorom z roku 1980.

55 Na prejudiciálne otázky treba odpovedať v zmysle úvah a zásad spomenutých v bodoch 47 až 54 tohto rozsudku.

O štvrtej až šiestej prejudiciálnej otázke

56 Svojou štvrtou až šiestou otázkou, ktoré treba preskúmať spoločne, sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či prijatie rozsudku o návrate dieťaťa súdom členského štátu pôvodu a vydanie osvedčenia podľa článku 42 nariadenia je v súlade s jeho cieľmi a postupmi v prípade, ak súd členského štátu, kde je dieťa neoprávnene zadržiavané, vydal rozhodnutie o návrate dieťaťa do členského štátu pôvodu. Vnútroštátny súd chce ďalej vedieť, či článok 24 nariadenia sa má vykladať v tom zmysle, že súd členského štátu, kde je miesto neoprávneného zadržiavania dieťaťa, je povinný uznať rozsudok súdu členského štátu pôvodu nariaďujúci jeho návrat, pokiaľ tento posledný uvedený súd nedodržal postup stanovený nariadením.

57 Článok 11 ods. 8 nariadenia ustanovuje, že „bez ohľadu na rozsudok o nevrátení podľa článku 13 Haagskeho dohovoru z roku 1980 každý následný rozsudok požadujúci návrat dieťaťa vydaný súdom, ktorý má právomoc podľa tohto nariadenia, sa vykonáva podľa oddielu 4 kapitoly III na účely zabezpečenia návratu dieťaťa“.

58 Podľa niektorých pripomienok predložených Súdnemu dvoru účinkom tohto ustanovenia je, že osvedčenie podľa článku 42 nariadenia sa môže vydať len vtedy, ak bol predtým vydaný rozsudok o nevrátení dieťaťa podľa článku 13 Haagskeho dohovoru z roku 1980. Z konania vo veci samej by malo vyplývať, že Lietuvos apeliacinis teismas svojím rozsudkom z 15. marca 2007, ktorým nariadil návrat dieťaťa, mal zabrániť súdom členského štátu pôvodu vydať osvedčenie podľa uvedeného článku 42, ako to urobil Amtsgericht Oranienburg rozsudkom z 20. júna 2007, ktorý bol potvrdený rozhodnutím Brandenburgisches Oberlandesgericht z 20. februára 2008.

59 Výklad, podľa ktorého osvedčenie podľa článku 42 nariadenia možno vydať, len ak bol pred tým vydaný rozsudok o nevrátení dieťaťa, treba prijať.

60 Takýto výklad vyplýva z nariadenia ako celku a osobitne z jeho článku 11 ods. 8.

61 Po tom, ako sa ustanovilo, že rozsudky vydané v jednom členskom štáte sa uznávajú v ostatných členských štátoch bez osobitného konania, nariadenie usporadúva uznávanie a vykonateľnosť rozsudkov do dvoch častí (článok 21 ods. 1 a 3, článok 11 ods. 8, článok 40 ods. 1, a článok 42 ods. 1). Podľa prvej časti možno o vydanie rozhodnutia o uznaní rozsudku a o vyhlásenie vykonateľnosti požiadať podľa postupov stanovených v kapitole III oddiele 2 nariadenia. Podľa druhej časti vykonateľnosť niektorých rozsudkov týkajúcich sa práva styku alebo nariaďujúcich návrat dieťaťa je podriadená ustanoveniam oddielu 4 rovnakej kapitoly.

62 Táto posledná časť sa striktne viaže na ustanovenia Haagskeho dohovoru z roku 1980 a je zameraná na okamžitý návrat dieťaťa po splnení niektorých podmienok.

63 Hoci je vykonateľnosť rozsudku nariaďujúceho návrat dieťaťa, ktorá nasleduje po vydaní rozsudku o nevrátení dieťaťa, úzko spojená s ostatnými oblasťami upravovanými nariadením okrem iného s opatrovníckym právom, má procesnú autonómnosť z toho dôvodu, aby sa neoddaľoval návrat dieťaťa premiestneného alebo neoprávnene zadržiavaného v inom členskom štáte ako v tom, kde malo toto dieťa obvyklý pobyt bezprostredne pred jeho premiestnením alebo neoprávneným zadržiavaním.

64 Procesná autonómnosť ustanovení uvedených v článku 11 ods. 8, v článkoch 40 a 42 nariadenia a prednosť právomoci súdu pôvodu v rámci kapitoly III oddielu 4 nariadenia sú prenesené do článkov 43 a 44 nariadenia, ktorých ustanovenia stanovujú, že

právo členského štátu pôvodu sa uplatní na opravu osvedčenia, že proti jeho vydaniu nie je prípustné odvolanie a že toto osvedčenie má právne účinky len v medziach vykonateľnosti rozsudku.

65 Cieľom výhrady upravenej v článku 21 ods. 3 nariadenia prostredníctvom použitia pojmov „bez toho, aby bol dotknutý oddiel 4“, ktorá je predmetom štvrtej otázky položenej vnútroštátnym súdom, je upresniť, že možnosť, ktorú priznáva toto ustanovenie každej zainteresovanej strane, požiadať o vydanie rozhodnutia o uznanie alebo neuznanie rozsudku vydaného členským štátom nevylučuje možnosť, pokiaľ sú splnené podmienky, postupovať podľa režimu stanovenému v článku 11 ods. 8, článkoch 40 a 42 nariadenia v prípade návratu dieťaťa, ktoré nasledovalo po vydaní rozsudku o jeho nevrátení, ktorý má prednosť pred režimom ustanoveným v oddieloch 1 a 2 uvedenej kapitoly III.

66 Treba podčiarknuť, že postup stanovený v prípade návratu dieťaťa nasledujúceho po vydaní rozsudku o jeho nevrátení preberá a posiľňuje ustanovenia článkov 12 a 13 Haagskeho dohovoru z roku 1980. Lehota na rozhodnutie žiadosti o nevrátenie je veľmi krátka. Konečný rozsudok nariaďujúci návrat môže vydať súd, ktorý má právomoc podľa nariadenia. Konanie sa ukončuje vydaním osvedčenia rozsudku, ktoré mu dáva osobitnú vykonateľnosť, pričom podmienky vydania a účinky osvedčenia sú výslovne definované v nariadení.

67 Pokiaľ ide o podmienky vydania osvedčenia, z článku 42 ods. 2 nariadenia vyplýva, že sudca pôvodu, ktorý vydal rozsudok podľa článku 40 ods. 1 písm. b) nariadenia, vydá osvedčenie, iba ak:

„a) dieťaťu sa umožnilo vyjadriť sa, pokiaľ sa to s ohľadom na jeho vek a stupeň vyspelosti nepovažovalo za nevhodné;

b) účastníkom sa dala možnosť vyjadriť sa; a

c) súd pri vydaní svojho rozsudku vzal do úvahy dôvody vynesenia rozsudku a dôkazy, na ktorých sa zakladá vydaný príkaz podľa článku 13 Haagskeho dohovoru z roku 1980“.

68 Pokiaľ ide o účinky osvedčenia, hneď po jeho vydaní sa rozsudok o navrátení dieťaťa uvedený v článku 40 ods. 1 písm. b) uznáva a stáva vykonateľným v inom členskom bez toho, aby bolo potrebné vyhlásenie o uznaní vykonateľnosti, a bez možnosti odvolať sa proti jeho uznaniu.

69 Treba pripomenúť, že tento režim sa uplatní len v prípade navrátenia dieťaťa nasledujúceho po vydaní rozsudku o jeho nevrátení uvedenom v článku 11 ods. 8 nariadenia.

70 V prospech tohto výkladu svedčí uvedený článok 11 ods. 8 nariadenia, ktoré uvádza, že „[bez] ohľadu na rozsudok o nevrátení podľa článku 13 Haagskeho dohovoru z roku 1980 každý následný rozsudok požadujúci návrat dieťaťa vydaný súdom, ktorý má právomoc podľa tohto nariadenia, sa vykonáva podľa oddielu 4 kapitoly III na účely zabezpečenia návratu dieťaťa“.

71 Pokiaľ výraz „[bez] ohľadu na rozsudok o nevrátení“ obsahuje istú vágnosť, jeho spojenie s pojmom „každý následný rozsudok“ označuje časovú následnosť rozsudkov, konkrétne rozsudku o nevrátení dieťaťa a neskoršieho rozsudku, pričom takáto formulácia nenecháva žiadnu pochybnosť, pokiaľ ide o to, že prvý rozsudok predchádza druhému.

72 Odôvodnenie č. 17 nariadenia s upresnením, že rozsudok o nevrátení „by sa však mohol nahradiť následným rozhodnutím súdu členského štátu, v ktorom malo dieťa svoj obvyklý pobyt predtým, než došlo k neoprávnenému premiestneniu alebo zadržaniu“, potvrdzuje tento výklad.

73 Z článku 42 ods. 2 písm. c) nariadenia, ktoré ukladá súdu, aby zohľadnil dôvody vynesenia rozsudku a dôkazy, na ktorých sa zakladá vydaný príkaz podľa článku 13 Haagskeho dohovoru z roku 1980, rovnako vyplýva, že tento súd môže rozhodnúť až po vydaní rozsudku o nevrátení dieťaťa členským štátom výkonu.

74 Z uvedeného vyplýva, že článok 40 ods. 1 písm. b) nariadenia sa uplatní len vtedy, pokiaľ bol najskôr vydaný rozsudok o nevrátení dieťaťa v členskom štáte výkonu.

75 Dôsledky, ktoré sa z tohto výkladu dedukujú v pripomienkach uvedených v bode 58 tohto rozsudku však nemožno prijať.

76 Článok 11 ods. 3 nariadenia vyžaduje, aby súdy, ktorým sa podala žiadosť o návrat dieťaťa konali o žiadosti urýchlene najrýchlejšími postupmi, ktoré im poskytuje vnútroštátny právny poriadok. Druhý pododsek tohto istého ustanovenia okrem iného stanovuje, že bez toho, aby bol dotknutý tento cieľ spočívajúci v urýchlenom konaní, rozsudok sa musí vydať najneskôr do šiestich týždňov od podania žiadosti, ak tomu nebránia výnimočné okolnosti.

77 Konkrétne článok 11 ods. 6 stanovuje, že ak súd vydal príkaz o nevrátení, musí okamžite, buď priamo, alebo prostredníctvom svojho ústredného orgánu, zaslať odpis tohto súdneho príkazu a súvisiace písomnosti, najmä záznam súdnych pojednávaní, súdu s právomocou alebo ústrednému orgánu členského štátu, v ktorom malo dieťa obvyklý pobyt bezprostredne pred neoprávneným premiestnením alebo zadržaním. Naliehavý charakter týchto postupov je taktiež zvýraznený poslednou vetou toho istého odseku, ktorý stanovuje, že súdu pôvodu „sa musia všetky uvedené písomnosti zaslať do jedného mesiaca od dátumu príkazu o nevrátení“.

78 Cieľom týchto ustanovení nie je len zabezpečiť okamžitý návrat dieťaťa do členského štátu, kde dieťa malo svoj obvyklý pobyt bezprostredne pred premiestnením alebo zadržaním, ale tiež umožniť súdu pôvodu posúdiť dôvody a dôkazy, na základe ktorých sa vydal príkaz o nevrátení.

79 Konkrétne je súd pôvodu povinný preskúmať, či podmienky stanovené v bode 67 tohto rozsudku sú splnené.

80 V poslednom štádiu rozboru toto preskúmanie prináleží podľa článku 10 a článku 40 ods. 1 písm. b) nariadenia súdu pôvodu, pričom procesné prekážky alebo námietky, ktoré sa uplatnili alebo opätovne uplatnili v členskom štáte výkonu po vydaní príkazu o nevrátení, nie sú určujúce, a preto sa môžu považovať pri uplatnení nariadenia za bezvýznamné.

81 Ak by to tak nebolo, potom by nariadeniu hrozila strata jeho potrebného účinku, pretože okamžitý návrat dieťaťa by závisel od podmienky vyčerpania procesných prostriedkov prípustných podľa vnútroštátneho práva členského štátu, v ktorom je dieťa neoprávnene zadržiavané. Toto ohrozenie treba zvažovať o to viac, že pokiaľ ide o deti s nízkym vekom, nemožno biologický vek vzhľadom na rozumovú a psychologickú vyspelosť týchto detí a rýchlosť, akou sa vyvíja, merať podľa všeobecných kritérií.

82 Napriek tomu, že cieľom nariadenia nie je zjednotiť hmotnoprávne a procesné pravidlá rôznych členských štátov, je dôležité, aby uplatnenie týchto vnútroštátnych pravidiel neohrozovalo jeho potrebný účinok (pozri analogicky, pokiaľ ide o Dohovor z 27. septembra 1968 o právomoci a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach, rozsudky z 15. mája 1990, Hagen, C-365/88, Zb. s. I-1845, body 19 a 20; zo 7. marca 1995, Shevill a i., C-68/93, Zb. s. I-415, bod 36, a z 27. apríla 2004, Turner, C-159/02, Zb. s. I-3565, bod 29).

83 Treba dodať, že tento výklad nariadenia je v súlade s jeho požiadavkami a s jeho účelom a že je jediný, ktorý najlepšie zabezpečuje účinnosť práva Spoločenstva.

84 Tento výklad podporujú dva činitele. Prvý je založený na výraze „každý následný rozsudok požadujúci návrat dieťaťa“ uvedený v článku 11 ods. 8 nariadenia, ktorý vyjadruje myšlienku, že súd pôvodu môže potom ako bol vydaný príkaz o nevrátení dieťaťa byť povinný vydať jedno alebo viacero rozhodnutí s cieľom dosiahnuť návrat dieťaťa, a to aj v prípadoch procesnej alebo skutkovej bezvýchodiskovej situácie. Druhý činiteľ je systémovej povahy a spočíva v tom, že na rozdiel od postupu podľa článkov 33 až 35 nariadenia pri návrhoch na vyhlásenia vykonateľnosti môžu byť rozsudky vydané podľa kapitoly III oddielu 4 nariadenia (právo styku a návrat dieťaťa) vyhlásené za vykonateľné súdom pôvodu nezávisle od možnosti podať opravný prostriedok, či už v členskom štáte pôvodu, alebo výkonu.

85 Vylúčením všetkých opravných prostriedkov proti vydaniu osvedčenia podľa článku 42 ods. 1, okrem návrhu na opravu v zmysle článku 43 ods. 1 nariadenia, sa nariadenie snaží zabrániť tomu, aby sa účinnosť jeho ustanovení narušila zneužívaním konania. Okrem toho článok 68 neuvádza medzi opravnými prostriedkami žiadnu možnosť odvolania proti rozsudkom vydaným podľa kapitoly III oddielu 4 nariadenia.

86 Tieto úvahy zodpovedajú osobitostiam sporu vo veci samej.

87 Z jednej strany sa zdá, že sled rozsudkov vydaných litovskými súdmi, pokiaľ ide o žiadosť o návrat, ako aj návrh na neuznanie rozsudku osvedčeného v súlade s článkom 42 nariadenia, nerešpektoval procesnú autonómiu stanovenú týmto posledným ustanovením. Z druhej strany počet rozsudkov a ich rôznorodosť (zrušenia, zmeny, obnovy konaní, odklad vykonateľnosti) sú dôkazom toho, že aj napriek tomu, že sa prípadne použili tie najrýchlejšie vnútroštátne postupy bola dĺžka konania už ku dňu vydania osvedčenia, v zjavnom rozpore s požiadavkami nariadenia.

88 Zostáva upresniť, že nebola vznesená žiadna pochybnosť o pravosti osvedčenia, vydaného Amtsgericht Oranienburg, ktoré obsahovalo všetky náležitosti vyžadované článkom 42 nariadenia, pričom odvolanie proti vydaniu osvedčenia alebo námietka voči jeho uznaniu by sa mohli podľa článku 43 ods. 2 len zamietnuť, pretože dožiadaný súd môže len konštatovať vykonateľnosť osvedčeného rozsudku.

89 Vzhľadom na predchádzajúce úvahy treba na štvrtú až šiestu otázku odpovedať tak, že po vydaní rozsudku o nevrátení dieťaťa a jeho oznámení súdu pôvodu je na účely vydania osvedčenia podľa článku 42 nariadenia bezvýznamné, že výkon tohto rozsudku bol odložený, že tento rozsudok bol zmenený, zrušený alebo z akéhokoľvek dôvodu nenadobudol právoplatnosť, alebo bol nahradený rozsudkom o navrátení dieťaťa, pokiaľ skutočne nedošlo k návratu dieťaťa. Keďže nevznikla žiadna pochybnosť, pokiaľ ide o pravosť tohto osvedčenia, ktoré bolo vypracované podľa vzorového tlačiva uvedeného v prílohe IV nariadenia, námietka proti uznaniu rozsudku o navrátení dieťaťa je neprípustná a dožiadanému súdu prináleží len konštatovať vykonateľnosť osvedčeného rozsudku a vyhovieť okamžitému návratu dieťaťa.

O prvej otázke

90 Svojou prvou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či môže podľa článku 21 nariadenia zainteresovaný účastník navrhnúť neuznanie súdneho rozhodnutia bez toho, aby bol podaný návrh o uznanie tohto rozhodnutia.

91 Odpoveď na štvrtú až šiestu otázku vylučuje možnosť návrhu o neuznanie v prípade, ak bol v súlade s ustanoveniami článku 11 ods. 8 a článku 42 nariadenia vydaný a osvedčený rozsudok o návrate dieťaťa.

92 Túto možnosť však nemožno úplne vylúčiť.

93 Článok 21 ods. 3 nariadenia stanovuje, že „bez toho, aby bol dotknutý oddiel 4 tejto kapitoly, môže zainteresovaný účastník postupom upraveným v oddiele 2 tejto kapitoly navrhnúť vydanie rozhodnutia o uznaní [alebo neuznaní — *neoficiálny preklad*] rozsudku“. Druhý pododsek tohto odseku na tento účel stanovuje miestnu príslušnosť.

94 Taktiež nie je vylúčená možnosť, v prípade ktorej sa uplatní odsek 4 uvedeného článku 21, že návrh o neuznanie rozsudku nepriamo povedie k jeho uznaniu.

95 Možnosť predložiť návrh na neuznanie bez predchádzajúceho predloženia návrhu na uznanie môže zodpovedať rôznym cieľom, ktoré majú hmotnoprávnu povahu, najmä tým, ktoré sa viažu na najlepší záujem dieťaťa alebo na stabilitu a rodinný pokoj, alebo procesnú povahu tým, že umožňujú v predstihu predložiť dôkazné prostriedky, ktoré v budúcnosti už nemusia byť k dispozícii.

96 Návrh na neuznanie musí napriek tomu dodržať postup stanovený v kapitole III oddiele 2 nariadenia a môže sa o ňom rozhodovať podľa ustanovení vnútroštátneho práva, len ak tieto ustanovenia neobmedzujú dosah a účinky nariadenia.

97 Na prvú otázku treba odpovedať tak, že okrem prípadov, keď sa konanie týka osvedčeného rozsudku podľa článku 11 ods. 8 a článkov 40 až 42 nariadenia, môže každý zainteresovaný účastník navrhnúť neuznanie súdneho rozhodnutia, a to aj napriek tomu, že návrh na uznanie sa predtým nepredložil.

O druhej otázke

98 Svojou druhou otázkou sa vnútroštátny súd pýta, ako treba aplikovať článok 31 ods. 1 nariadenia, najmä časť vety, podľa ktorej „osoba, proti ktorej sa o výkon žiada, ani dieťa, nemá v tomto štádiu právo robiť žiadne podania k návrhu“ v prípade, ak je potrebné preskúmať návrh na neuznanie rozsudku predložený osobou, voči ktorej je tento rozsudok vykonateľný, a zároveň ktorému nepredchádzalo podanie nijakého návrhu na uznanie rozhodnutia.

99 Výhrada uvedená v bode 91 tohto rozsudku sa rovnako uplatní aj v rámci tejto otázky.

100 S touto výhradou treba skonštatovať, že v prípade, ak sa predložil návrh na neuznanie súdneho rozhodnutia bez toho, aby bol predtým podaný návrh na uznanie tohto rozhodnutia, sa článok 31 ods. 1 nariadenia má vykladať v súvislosti s osobitnou štruktúrou kapitoly III oddielu 2 nariadenia. Toto ustanovenie sa však neuplatní.

101 Článok 31 nariadenia upravuje vyhlásenie vykonateľnosti. V tomto prípade stanovuje, že účastník, proti ktorému sa výkon žiada, nemôže robiť žiadne podania k návrhu. Takéto konanie treba chápať v závislosti od skutočnosti, že má exekučnú a jednostrannú povahu, a preto v ňom nemožno prijímať podania k návrhu uvedeného účastníka bez toho, aby nadobudlo deklaratórnu a kontradiktórnu povahu, čo by však bolo v rozpore s jeho logikou, a to aj napriek tomu, že podľa nej sa právo na obranu garantuje v článku 33 nariadenia prostredníctvom odvolania.

102 Situácia, z ktorej je potrebné vychádzať v prípade návrhu na neuznanie, je odlišná.

103 Dôvod tejto odlišnosti spočíva v tom, že navrhovateľ je v takejto situácii osobou, proti ktorej sa môže predložiť návrh na vyhlásenie vykonateľnosti.

104 Keďže požiadavky uvedené v bode 101 tohto rozsudku už nie sú odôvodnené, osoba, proti ktorej smeruje návrh na neuznanie, nemôže byť zbavená možnosti predložiť podania k návrhu.

105 Každé iné riešenie smeruje k obmedzeniu účinnosti návrhu navrhovateľa, keďže cieľom postupu o neuznaní je záporné posúdenie, ktoré svojou povahou vyžaduje kontradiktórnosť konania.

106 Z uvedeného vyplýva, tak ako uviedla Komisia, že odporca, ktorý sa domáha uznania rozhodnutia, môže predložiť podania k návrhu.

107 Na druhú otázku treba odpovedať tak, že článok 31 ods. 1 nariadenia, pokiaľ stanovuje, že ani osoba, proti ktorej sa o výkon žiada, ani dieťa nemôžu v tomto štádiu predložiť podania k návrhu, sa neuplatní v konaní o neuznaní súdneho rozhodnutia začatom bez predchádzajúceho predloženia návrhu o uznanie toho istého rozhodnutia. V takejto situácii odporca domáhajúci sa uznania môže predložiť podania k návrhu.

O tretej otázke

108 Svojou treťou otázkou sa vnútroštátny súd pýta, či má vnútroštátny súd, na ktorý nositeľ rodičovských práv a povinností podal návrh na neuznanie súdneho rozhodnutia členského štátu pôvodu, ktorým sa nariaďuje vrátenie dieťaťa do štátu pôvodu, vo vzťahu ku ktorému bolo vydané osvedčenie na základe článku 42 nariadenia, tento

návrh preskúmať na základe ustanovení kapitoly III oddielov 1 a 2 nariadenia, ako sa stanovuje v jeho článku 40 ods. 2.

109 Ako vyplýva z odpovedí na predchádzajúce otázky, návrh na neuznanie súdneho rozhodnutia nie je prípustný, pokiaľ bolo vydané osvedčenie podľa článku 42 nariadenia. V takejto situácii rozsudok, ktorý bol osvedčený, sa stáva vykonateľným bez možnosti podania námietky proti jeho uznaniu.

110 Na tretiu otázku nie je potrebné odpovedať.

O trovách

111 Vzhľadom na to, že konanie pred Súdnym dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (tretia komora) rozhodol takto:

1. **Po vydaní rozsudku o nevrátení dieťaťa a jeho oznámení súdu pôvodu je na účely vydania osvedčenia podľa článku 42 nariadenia Rady (ES) č. 2201/2003 z 27. novembra 2003 o súdnej právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností, ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1347/2000, bezvýznamné, že výkon tohto rozsudku bol odložený, že tento rozsudok bol zmenený, zrušený alebo z akéhokoľvek dôvodu nenadobudol právoplatnosť, alebo bol nahradený**

rozsudkom o navrátení dieťaťa, pokiaľ skutočne nedošlo k návratu dieťaťa. Keďže nevznikla žiadna pochybnosť, pokiaľ ide o pravosť tohto osvedčenia, ktoré bolo vypracované podľa vzorového tlačiva uvedeného v prílohe IV nariadenia, námietka proti uznaniu rozsudku o navrátení dieťaťa je neprípustná a dožiadanému súdu prináleží len konštatovať vykonateľnosť osvedčeného rozsudku a vyhovieť okamžitému návratu dieťaťa.

2. **Okrem prípadov, keď sa konanie týka osvedčeného rozsudku podľa článku 11 ods. 8 a článkov 40 až 42 nariadenia č. 2201/2003, môže každý zainteresovaný účastník navrhnúť neuznanie súdneho rozhodnutia, a to aj napriek tomu, že návrh na uznanie sa predtým nepredložil.**

3. **Článok 31 ods. 1 nariadenia č. 2201/2003, pokiaľ stanovuje, že ani osoba, proti ktorej sa o výkon žiada, ani dieťa nemôžu v tomto štádiu predložiť podania k návrhu, sa neuplatní v konaní o neuznaní súdneho rozhodnutia začatom bez predchádzajúceho predloženia návrhu o uznanie toho istého rozhodnutia. V takejto situácii odporca domáhajúci sa uznania môže predložiť podania k návrhu.**

Podpisy